

samen in de naam van Jezus

preek over Genesis 4,26

*“Ook Set kreeg een zoon, die hij Enos noemde.
In die tijd begon men de naam van de HEER aan te roepen.”*

וּלְשֵׁת גַּמ־הוּא יִלְד־בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֶנּוֹשׁ אַז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה פ

u-lesjêť gam-hû yullad-bên | wayyiqrâ' et-sjemô ênôsj | âz hûhâl li-qrô besjêť IHWH

1

Bijbellezing: Genesis 4

Bedum, 23 augustus 2020

ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus, mijn zussen en broers,

samen sterk?

‘Samen sterk tegen corona.’ ‘Samen krijgen we het coronavirus eronder.’ Borden en posters blijven het toeschreeuwen. Wij begonnen, ook vanmorgen, op deze manier: “Onze hulp is de naam van de HEER die hemel en aarde gemaakt heeft.”¹ We hebben niets met het Lamech-achtige gerel van viruswaanzinnigen met hun alternatieve waarheden. Wij willen de regeringsregels respecteren. Volgens het vijfde gebod: “Toon eerbied voor uw vader en uw moeder”² – en alle anderen “die gezag over ons ontvangen hebben;”³ ‘het eerste gebod waaraan een belofte verbonden is’: “Dán zal het u goed gaan.”⁴ Tegelijk weten we: zonder Góds helpende hand blijven we nergens.

samen zwak

Het votum, de overgave aan de Schepper aan het begin van onze erdiensten, heeft oude papieren. Al in de tijd van Lamech ‘begon men de naam van de HEER aan te roepen’. In tegenstelling tot hun ongelovige familie stelden vier generaties ‘nageslacht van moeder Eva⁵ zich afhankelijk op van hun Schepper. Met elkaar erkenden ze: “In zwákheid wordt des HÉREN kracht volbracht.”⁶ En wij, duizenden jaar later? Samen staan we zwak. Maar ‘samen in de naam van Jezus’, hét nageslacht van ‘de vrouw’,⁷ belijden wij dat God ‘trouw is tot in eeuwigheid’⁸ en ‘het werk van zijn handen niet loslaat’.⁹

¹ Psalm 124,8.

² Exodus 20,12.

³ Heidelbergse Catechismus Zondag 39.104.

⁴ Efeziërs 6,2.3.

⁵ Genesis 3,15.20.

⁶ Gereformeerd Kerkboek psalm 27:7.

⁷ Genesis 3,15; Galaten 3,16.

⁸ Naar Psalm 146,6.

⁹ Naar Psalm 138,8.

Boven de preek staat als titel:

SAMEN IN DE NAAM VAN JEZUS.

Twee gedeelten:

JE KUNT JEZÉLF NIET REDDEN

JÉZUS IS 'REDDER VAN DE WERELD'.¹⁰

JE KUNT JEZELF NIET REDDEN

'Zoekt vroeg den Heer'

Mijn allereerste preek ooit heb ik gehouden op 19 november 1966. Ik heb hem nog. Een inleiding voor knapenvereniging 'Zoekt vroeg den HEER', vergaderend te Farmsum.¹¹ Het laatste woord was geen 'amen' maar 'dank u hartelijk'. Ondertekend zonder voornaam met 'M. de Vries'. Het ging over Genesis 4. Ik bezigde op m'n elfde vrije klassieke taal. Ik vertelde m'n vriendjes dat Henoch Irad 'gewon' bijvoorbeeld. Etaleerde tegelijk volgens m'n eigen muzikale voorkeur Jubal als eerste orgelbouwer. En legde er nadrukkelijk de vinger bij dat het echt tegen Gods wil was dat Lamech er als eerste man twee vrouwen op nahield.

zonder God zijns weegs

Genesis 3 eindigt met het verloren paradijs. Gewapende cherubijnen moesten verhinderen dat de eigengereide mens zich eigenmachtig opnieuw toegang zou verschaffen tot de virusvrije zone waaruit hij was verdreven.¹² Na de duivelse broedermoord¹³ op Abel moet dubbelslechterik Kain zich nog verder verwijderen. De vloek uit Genesis 3: "Vervloekt is de akker, zwoegen zul je om ervan te eten"¹⁴ wordt voor hem aangescherpt. Genesis 4: "Ook al bewerk je het land, het zal je niets meer opbrengen." Met de zijnen – een zus of oomzegger (z'n vrouw), wellicht andere broers en nageslacht van ruim een eeuw¹⁵ – gaat hij – zonder God – zijns weegs.

'trots, eigenweis en vermetel'

Adams eerstgeborene emancipeert zich. God gaf hem nog een tattoo mee, maar... zijn 'hulp' is niét 'de naam van de HEER'. Hij zoekt z'n kracht in een (vesting)stad. Redt zichzelf wel. Het gaat van kwaad tot erger. Hoor na generaties Lamech brallen. Terwijl God moordenaar Kain een hand boven 't hoofd houdt: 'Wie jou doodslaat straf Ik zevenmaal zo zwaar als jou'¹⁶ – neemt Lamech het recht in eigen hand. 'Kijk me aan en ik verbouw je kop, raak me aan en ik sla je verrot.' Geen verzoening maar wraak. Op basisschoolleeftijd typeerde ik: "Wat trots, eigenweis en vermetel klinkt dit."

geen heilstaat te forceren

Het lijkt soms best voorspoedig te gaan met Kains, Lamechen, agressieve wereldleiders met grote monden die hun natie groot willen maken. Lamechs zoons zijn succesvol in de handel,

¹⁰ | Johannes 4,14.

¹¹ Naar psalm 34:5 berijming 1773?

¹² Genesis 3,22-24.

¹³ Johannes 8,44; | Johannes 3,12.

¹⁴ Genesis 3,17.

¹⁵ Genesis 5,3: Set werd geboren toen Adam 130 jaar oud was. Vers 4: 'zonen en dochters'.

¹⁶ Naar: Het Boek.

de culturele sector, wetenschap en techniek. Als Abel overtreffende herenboer, succesvolle concertorganist (de Statenvertaling heeft het trouwens ook over ‘orgelen’; daar had ik dus van) of werktuigbouwkundige toonaangevend. Zusje ‘Naäma’ – ‘Schoonheid’: een snoepje! Allemaal prachtig. Maar toen en nu kan niemand op eigen kracht een heilstaat forceren. Engelen blokkeren de weg naar ‘de levensboom’.¹⁷ Slechts één persoon kan hen passeren: dié nakomeling van Eva die zich door Gods ‘vlammende zwaard’ verteren liet.

bloed gecompenseerd

Bijbelschrijvers zijn geen opscheppers. Anders zou vooral de lijn van Set uitgesponnen zijn; en die van Kaïn genegeerd. In Genesis 4 reageert Kaïn zijn godloze frustraties af op Abel. De ‘gemeenschap der onheiligen’ breidt zich uit. Ontwikkeling, welvaart. Hoezo ‘buiten de kerk geen zaligheid’?¹⁸ We kennen al zeven generaties wereldlingen. Tenslotte nog twee verzen voor de andere tak. ‘Het roepende bloed’ van Abel¹⁹ is gecompenseerd met een plaatsvervanger. ‘Set’, noemden z’n ouders hem:²⁰ Voor Eva ‘vervanging’. ‘Een zoon die leek op Adam, die zijn evenbeeld was’, staat in hoofdstuk 5.²¹ Zoals hijzelf ‘naar Góds evenbeeld’ geschapen was.²² Er is toekomstperspectief!

Adam – Abel - Enos

Een dikke eeuw later gezinsuitbreiding: Enos wordt geboren.²³ ‘In de lijn der geslachten’ een vierde generatie voor de kerk. Een beetje vernoemd naar overopa Adam: beide namen betekenen zoveel als ‘mens’. Maar ook weer niet. Eerder naar oom Abel. ‘Abel’ betekent ongeveer ‘damp’, ‘zucht’.²⁴ Plotsklaps dood. Met tweemaal hetzelfde woord begint het boek Prediker: ‘lucht en leegte’.²⁵ ‘Enos’ betekent ‘sterveling’. Psalm 90: “U doet de sterveling (‘Enos’) terugkeren tot stof.”²⁶ Psalm 144: “HEER, wat is de mens (‘Adam’) dat U om hem geeft, de sterveling (‘Enos’) dat U aan hem denkt? Een mens (‘Adam’) is vluchtig als een ademtocht (‘Abel’).”²⁷

evangelie van een zielenpiet

‘Enos’: ‘couveusekind’. Prachtbelijdenis. Geen machotaal. Een votum. Natuurlijk zijn we blij met alle goeds dat de ‘als Gods evenbeeld geschapen’ mensen²⁸ ontwikkelden. Maar God kan meestal meer met eenvoudige, laagopgeleide, niet kapitaalkrachtige mensen die geen vuist kunnen maken. “Onder u waren er niet veel die naar menselijke maatstaf wijs waren, niet veel die machtig waren, niet veel die van voorname afkomst waren,” schrijft Paulus aan de kerk van Korinte.²⁹ Mensen die open kunnen staan voor het wereldvreemde evangelie van een geëxecuteerde zielenpiet. ‘Samen in de naam van Jezus’ belijden we: “Onze hulp en onze verwachting is van God, onze Heer.”³⁰

¹⁷ Genesis 3,24.
¹⁸ Nederlandse Geloofsbelijdenis Artikel 28 – oude vertaling; Gereformeerd Kerkboek: “... buiten haar is geen heil” (‘extra ecclesiam nulla salus’).
¹⁹ Zie ook Hebréeën 12,24.
²⁰ In Genesis 4,25 Eva; in 5,3 Adam.
²¹ Genesis 5,3.
²² Genesis 1,26.
²³ Genesis 5,4.
²⁴ ‘הבל’.
²⁵ Prediker 1,2; vergelijk ook Jakobus 4,14.
²⁶ Psalm 90,3.
²⁷ Psalm 144,3.4; vergelijk 8,5; 103,15.
²⁸ Genesis 1,26.
²⁹ I Korintiërs 1,26.
³⁰ Sela, ‘Votum en groet’.

JÉZUS IS 'REDDER VAN DE WERELD'

op een bepaalde manier

"In die tijd begon men de naam van de HEER aan te roepen." Wat betekent dat? Dat daarvóór nog niemand gebeden had? Dat kan niet de bedoeling zijn. Zonder dialoog met God is er geen geloof. Adam en Eva praatten terug toen God hen aansprak.³¹ De eerste mensen offerden, lazen we over Kaïn en Abel: een soort gebeden. Al was Kaïns communicatie met God nou geen voorbeeld van een 'gebed dat God aangenaam is'.³² In de tijd dat de wereld allang geen ontwikkelingsland meer was en Abel opa werd, gingen Gods mensen op een bepaalde manier contact zoeken met God.

niet hoé maar dát

De Bijbel in Gewone Taal vertaalt: "Vanaf die tijd gaven de mensen God de naam 'Heer'." Dat lijkt me geen verbetering. Het accent ligt niet op hoé maar dát ze God 'aanriepen'. Trouwens, het lijkt erop de aartsvaders niet eens vertrouwd waren met de godsnaam 'Jahweh', 'HEER', 'Ik ben en Ik zal er zijn', maar Hem kenden als 'El Sjaddaj', 'De Ontzagwekkende'.³³ God maakt zijn naam 'Jahweh' bekend aan Mozes, als Hij hem terugstuurt naar Egypte en Mozes vraagt: 'Namens Wie moet ik zeggen dat ik kom?' "IK ZAL ER ZIJN heeft mij naar u toegestuurd" moest hij desgevraagd antwoorden.

steeds verder bekendgemaakt

God heeft zich in de loop van de heilsgeschiedenis steeds verder bekendgemaakt. Wij mogen Hem al eeuwen kennen als 'de Vader van onze Heer Jezus Christus'.³⁴ Dat de schrijver van Genesis wel over 'de HEER' spreekt, is niet onlogisch: in zijn tijd werd God al wél zo aangesproken. (Zoals ik kan zeggen: 'Opoë werd geboren in 1874; al was zij toen nog geen grootmoeder.')(Dat 'Jahweh' Hebreeuws is, is trouwens óók niet zo'n probleem: dát geldt ook voor de namen van de Bijbelse oermensen terwijl het Hebreeuws niet per se de paradijsaal was. De namen zullen later wel vertaald zijn.)

'waar twee, drie, vier in Gods naam...'

Naar Joodse legenden bestaat er nóg een alternatieve vertaling: "In die tijd begon het ontheiligen van de naam van de HEER." Beeldendienst, zoals later geïntroduceerd door koning Jerobeam I.³⁵ Aanloop naar het zondvloedverhaal.^{36 37} Wij houden het bij deze oude toepassing:³⁸ zodra 'twee, drie, zelfs vier' generaties 'in Gods naam samen' konden zijn,³⁹ werd Gods kerk geïnstitueerd.⁴⁰ Begonnen godsdienstoefeningen, gezamenlijke erediensten. Niet met een liturgie uit jouw kerkboek. Maar toch. Ze báden! "Ze bleven trouw aan het onderricht van de apostelen, vormden met elkaar een gemeenschap, braken het brood en... wijdden zich aan het gebéd – de typering van de eerste Pinkstergemeente."⁴¹

³¹ Genesis 3,8-13.

³² Heidelbergse Catechismus Zondag 45.117.

³³ Genesis 17,1; 35,1; Exodus 6,3.

³⁴ Kolossenzen 1,3.

³⁵ I Koningen 12,25-32.

³⁶ Genesis 6-8.

³⁷ 'חלל' als 'ontwijden' < 'afwenden van': <https://standingintheeleventhhour.wordpress.com/tag/mistranslation/>; <https://hebrew4christians.com/forum/viewtopic.php?f=151&t=1031>; <https://dkaashoek.wordpress.com/2012/12/05/genesis-426-de-eredienst-van-enos/>

³⁸ Kanttekening Statenvertaling.

³⁹ Naar Matteüs 18,20.

⁴⁰ Vergelijk Heidelbergse Catechismus Zondag 21.54: "... van het begin van de wereld..."

⁴¹ Handelingen 2,42.

cultus contra cultuur

Uiteraard stond het ‘aanroepen van de naam van de HEER’ nooit op zichzelf. Abraham en Isaak combineerden met altaren bouwen.⁴² Het is evenmin iets dat ieder alleen in z’n eentje doet.⁴³ Gods kinderen scheidten zich af van mensen die hun eigen gang gingen.⁴⁴ Tegenover de godloze cultuur ontstond een cultus van samenkomsten. Waarin mensen zeiden: “Onze hulp is de naam van de HEER;” hun geloof beleden in God: tegelijk ontzagwekkend en ‘onnoembaar aanwezig’⁴⁵; én... samen bidden! Een tegengeluid tegenover Lamechs geraas. Geen vuisten in de lucht maar gevouwen handen. ‘Samen in de naam van Jezus’, op z’n eenentwintigste-eeuws gezegd.

vrijwillige quarantaine?

Tot november geen diensten in de Martyriakerk. Tenminste tot de herfst niet ‘samen in de naam van Jezus het loflied aanheffen.’⁴⁶ Vooral dát doet velen pijn. ‘Qui bene cantat bis orat’, moet Augustinus gezegd hebben: ‘Wie goed zingt, bidt tweemaal’, of: ‘dubbel’. ‘Roept’, met daarvoor door de Heilige Geest geïnspireerde⁴⁷ psalmen, ‘hymnen’⁴⁸ of ‘nieuwe liederen’,⁴⁹ met ziel én lichaam ‘de naam van de HEER aan’. Ik lees ook mensen beweren dat ze nú ontdekken (of vonden ze dat al?) hoe overbodig kerkdiensten eigenlijk zijn. “Toen begon men...”. Waarom zou je vandáág in vrijwillige quarantaine blijven? Tot prooi van ongeestelijke influencers?

de mooiste stad

“Allen samen en ieder persoonlijk wordt in het openbaar verklaard” dat Jezus redt, belijden we met onze catechismus.⁵⁰ “Ieder die de naam van de Heer aanroept wordt gered,” preekte Petrus vanuit Joël.⁵¹ Belijd Jezus als Heer en je bent binnen, schreef Paulus – voor hij dezelfde tekst citeerde.⁵² Jezus: als ‘laatste Adam’⁵³ dé Set, plaatsvervanger bij uitstek. Zijn bloed ‘spreekt krachtiger dan dat van Abel’.⁵⁴ Daniël droomde over iemand ‘die eruitzag als een mens’, letterlijk: ‘als een zoon van Enos’.⁵⁵ Hij zou de wereld redden.⁵⁶ ‘Samen in de naam van Jezus’ op weg naar zijn stad: de mooiste van de wereld!⁵⁷

Amen

⁴² Genesis 12,8 (met 13,4); 26,25. Zie ook Genesis 21,33 (“... plantte een tamarisk en riep...”).

⁴³ II Samuël 6,2; I Kronieken 13,6. Ook: Jeremia 10,25 (volken die niet...) tegenover Sefanja 3,9

⁴⁴ Vergelijk Nederlandse Geloofsbelijdenis Artikel 28: “... zich af te scheiden van...”

⁴⁵ Naar Sela, ‘Ik zal er zijn’.

⁴⁶ Naar Opwekking 167.

⁴⁷ II Timoteüs 3,16; II Petrus 1,21.

⁴⁸ Efeziërs 5,19; Kolossenzen 3,16.

⁴⁹ Openbaring 5,9; 14,3; Gereformeerd Kerkboek psalm 98;1.

⁵⁰ Heidelbergse Catechismus Zondag 31.84.

⁵¹ Handelingen 2,21; uit Joël 3,5; vergelijk Romeinen 10,13.

⁵² Romeinen 10,9-13.

⁵³ I Korintiërs 15,45.

⁵⁴ Hebrëen 12,24.

⁵⁵ ‘קִבְרֵ אֵנוֹשׁ’.

⁵⁶ Daniël 7,13.14.

⁵⁷ Openbaring 21,2; Hebrëen 11,10. Refererend aan <https://nos.nl/artikel/2344431-winum-uitgeroepen-tot-mooiste-dorp-van-nederland.html>.